Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 134/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteen toimivuudesta

Hallituksen esityksen taustalla ovat 9.6.2019 voimaan tulleet Euroopan parlamentin ja neuvoston ns. poliisi- ja rajayhteentoimivuusasetukset, joiden keskeisin ehdotus on neljän yhteentoimivuuskomponentin perustaminen. Näiden komponenttien avulla EU:n olemassa olevat tietojärjestelmät (SIS, VIS ja Eurodac) sekä rakenteilla olevat (EES, ETIAS ja ECRIS-TCN) tehdään yhteen toimiviksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi asetusten soveltamiseksi tarvittavat säännökset toimivaltaisista viranomaisista ja niiden pääsystä yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon.

Tiedon tehokas yhdistäminen, analysointi, kerääminen ja jakaminen nykyaikaisilla välineillä ja päivitetyllä lainsäädännöllä on Tullille ensiarvoisen tärkeää. Rajat ylittävän rikollisuuden torjunta edellyttää, että lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihto toimii reaaliaikaisesti, sujuvasti ja ilman prosesseihin liittyvää turhaa byrokratiaa. Asetuksilla vastataan osin kansainvälistä poliisiyhteistyötä koskeviin haasteisiin mahdollistamalla ja tehostamalla moniviranomaisyhteistyön malleja ja järjestelmiä.

Poliisi- ja rajayhteentoimivuusasetusten 20 artikla

Poliisi- ja rajayhteentoimivuusasetusten 20 artikloissa asetuksissa tarkoitetulle poliisiviranomaiselle annetaan mahdollisuus päästä tietojärjestelmien yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon CIR:iin henkilön tunnistamista varten, kun on kyse laittoman maahanmuuton estämisen ja torjumisen edistämisestä tai korkean turvallisuustason edistämisestä unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella, mukaan lukien yleisen järjestyksen ylläpitäminen ja turvallisuuden takaaminen jäsenvaltioiden alueella. Asetusten mukaan jäsenvaltioiden on annettava kansalliset säädökset toimivaltaisista poliisiviranomaisista ja vahvistettava henkilöllisyyden selvittämisen menettelyt, edellytykset ja kriteerit.

Tullin pääsy yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon

Lakiesityksen 3 pykälän 2 momentissa säädettäisiin Tullin oikeudesta tehdä kyselyjä CIR:iin henkilön tunnistamiseksi. Tullille esitettävät käyttötarkoitukset

perustuisivat poliisi- ja rajayhteentoimivuusasetusten 2 artikloiden c kohdissa sanottuun asetusten tavoitteiseen taata turvallisuus jäsenvaltioiden alueella.

Tulli voisi hyödyntää artiklan 20 mukaista henkilön tunnistamista, kun se olisi tarpeen vaaraa aiheuttavien esineiden tai aineiden lainvastaisen tuonnin, viennin tai kauttakuljetuksen paljastamiseksi tai torjumiseksi. Kyseessä voisivat olla esimerkiksi aseet, vaaraa aiheuttavat kemikaalit, radioaktiiviset jätteet taikka esimerkiksi tilanne, jossa henkilön epäillään tuovan kehonsisäisesti laittomia aineita rajan yli ja henkilö kieltäytyy selvittämästä henkilöllisyyttään. Henkilön tunnistaminen yhteisestä henkilötietovarannosta nopeuttaa tunnistamista ja sujuvoittaa tarkastusprosessia.

Taloudelliset vaikutukset Tullissa

Yhteentoimivuusasetukset edellyttävät joitakin muutoksia ja toimenpiteitä Tullin tietojärjestelmiin. Tulli tulee käyttämään ESP-järjestelmää ja siihen liittyviä yhteentoimivuuskomponentteja Poliisin Renki-järjestelmän kautta. Tullilla on jo käyttöoikeudet Renki-järjestelmään, jonka vuoksi tässä yhteydessä Tullin käyttövaltuuksia tulee vain täydentää niin, että ne laajenevat koskemaan myös uusia hakuportaaleja ja järjestelmiä.

Tullin lähiaikojen tavoitteena on rakentaa integraatio Renki-järjestelmään asianhallintajärjestelmän kautta. Kustannusarvio työlle on noin 100 000 euroa. Kustannusarvio pitää sisällään asianhallinnan integraation Renki-järjestelmään sekä mahdolliset Renki-käyttöliittymään liittyvät Järjestelmän käyttöönotosta aiheutuu taloudellisia vaikutuksia myös järjestelmän ylläpitämisestä sekä henkilöstön kouluttamisesta käyttämään järjestelmää. Tullin osalta olettama on, että EU-tietojärjestelmien yhteentoimivuus tulee nopeuttamaan prosesseja sekä vähentämään manuaalista selvitystyötä ja sitä kautta saavutetaan taloudellisia säästöjä pitkällä aikavälillä.

Hallitusneuvos Ismo Mäenpää